

СА СОЛАРИЋЕМ КРОЗ ВЕКОВЕ

(*Павле Соларић. Сабрана дјела. Прир. Душан Иванић и Исидора Бјелаковић. Београд: Задужбина Доситеј Обрадовић. Књига 4. 2019*)

Године 2019. у издању Задужбине „Доситеј Обрадовић” у Београду објављена је књига *Павле Соларић. Сабрана дјела*. Приредили су је проф. др Душан Иванић и проф. др Исидора Бјелаковић, а овај приређивачки подухват од изузетно је велике важности будући да се први пут пред савременим читалаштвом нашла већина текстова Соларићевог богатог опуса. Иако је, дакле, реч о избору најважнијих Соларићевних текстова, а не о сабраним делима у пуном смислу речи, ова публикација не губи на вредности. У њој су наведени сви текстови који су релевантни за сагледавање Соларићеве фигуре из најразличитијих аспеката, што може бити постигнуто искључиво одличним познавањем живота и рада једног аутора и потпуним увидом у његово стваралаштво.

Публикација обухвата осам основних поглавља подељених на низ заокружених целина: 1. *Предговор* (15–40), 2. *Пјесме* (41–125), 3. *Студије, њредговори, чланци* (126–282), 4. *Кључић у моје земљеописаније* (283–368), 5. *Из заоставшћине* (369–450), 6. *Писма* (451–612), 7. *Прилози, рјечници Павла Соларића (Факсимили)* (613–652), 7. *Коментари* (653–708), 8. *Речник мање њознаћих речи, назива и имена* (709–747). Првих седам поглавља представљају, у симболичком смислу, различита лица Павла Соларића – његов живот и стваралаштво, песмотворство, активности у домену науке, преписку. Посебну вредност овом издању дају и поглавља *Коментари* и *Речник мање њознаћих речи, назива и имена*, без којих би читање приређених текстова и њихова рецепција били далеко тежи и захтевнији.

Сабрана дела П. Соларића отвара текст *Предговора* проф. Д. Иванића и И. Бјелаковић, у којем се овај стваралац сагледава из најразличитијих

аспеката – од оних који се односе на историју српске књижевности, филолошка истраживања, дипломатику и сл. до књижевнојезичких поставки и погледа на алфабет и ортографију.

Ко је био Павле Соларић?

Павле Соларић је рођен 27. јула у Великој Писаници код Бјеловара, у свештеничкој породици. Такве околности омогућиле су му школовање и добро познавање језика (српског, руског, латинског, немачког, француског). Био је један од најплоднијих преводилаца првих деценија 19. века, бирао је ауторе и теме према савременим тежиштима, а уз преводе је редовно давао и огромне есејистичке предговоре и поговоре. Соларић предочава нову фазу провештатељства у српској култури. Сматрао је да је просвећивање чврсто повезано с језиком, а језик с усавршавањем, ослобађањем од страних речи и богаћењем добрим речницима.

Језичка питања истицао је у први план, а његови су ставови сасвим извесно утицали на будуће правописне и језичке реформаторе – Саву Мркаља, Луку Милованова и Вука Караџића. О томе колики је углед уживао међу савременицима сведочи и податак да га је Мркаљ у предговору *Сала дебелоја јера* (1810) назвао „дивотом и милотом српском”. Вук га помиње у *Писменици* (1814) и редовно са њим размењује писма, док се у свом *Српском рјечнику* осврће на његове идеје. Ј. Копитар, Ј. Добровски и Ж. Цојс, најпознатији проучаваоци словенских старина, пратили су Соларићев рад.

Зачетник је крупних идеја које је српска филологија реализовала. Његова призивања српске азбуке и српског словарара (граматике и речника) подстакла су Саву Мркаља, Луку Милованова и Вука Караџића. По његовим замислима решиће се спорови у погледу писма, речника, граматике и језичке норме. Могло би се рећи да је он мост од Доситејевог општеевропског просветитељства ка српском националном просветитељству, које ће дати модерни идентитет српском народу. Заговарао је нову фазу просветитељства, која би се усредредила на потврду српског идентитета међу европским народима. Он је претеча романтичарског национализма и апостол просветитељства. Бавио се пољем општег просвећивања, афирмацијом књиге и издаваштва настојећи да међу богатијим Србима нађе подршку књизи и школи.

Итекако упућен у језичко стање између Срба и Хрвата, будући да се школовао у Сремским Карловцима и Загребу, говорио је о идеји заједничког језика, називајући га српским и илирским. Сматрао је да заједничка књижевност (илирска) може да спречи национално-локалну парцијалност, много пре илирског покрета и залагања за југословенство.

Сматран је научником и филологом, али не и песником све док његови стихови нису објављени у *Лейџису Мајшице српске*. Његово име у историји српске поезије потврђено је тек од средине прошлог века од Лесковчеве *Анџолоије старе српске поезије* (и то од другог издања из 1964. године). Четрдесетак његових постхумно објављених песама није изазивало пажњу историчара књижевности или је наилазило на негативне оцене (Ј. Скерлић, Ј. Деретић). Тек су изучавања оријентисана на нове периодизацијске, стилске и жанровске аспекте књижевних токова дала другачије судове о Соларићевом песничком делу (М. Павић). Мотивско-тематске основе Соларића су широке: обухвата интимно-идиличне просторе са сентименталистичким топосима (дружење, љубав, природа, пандеизам) и просторе пророчких визија националног ослобођења, словенски митолошки пантеон, а све у тесном додиру с песниковим научним интересовањима и с тежиштима европског предромантизма. Његова лирика одише похвалом сеоског живота. Тој једноставној слици контрастира се слика градског живота. Сlike природе као отвореног незауостављивог кретања. С обзиром на његове теме и идеје, Соларић је једна од најзначајнијих и најизворнијих песничких појава свог времена у српској књижевности. Нико пре њега није обухватио свет од макрокосмоса до микрокосмоса, од вечности до тренутка. Препознатљив је по парној рими. Соларићев песнички опус је жанровски и тематски разноврстан. Један круг су пригодне или датиране песме, упућене одређеним личностима и догађајима. Други круг су анакреонтско-љубавне песме, слављење вина и љубави. Присутне су и аутопоетичко-интимне песме. Један круг песама обухвата историозофске теме, или се тичу Словена и Срба или културе и човека уопште.

Сви текстови који су се нашли у *Сабраним дјелима* транскрибовани су према начелима правописа савременог српског језика. У *Коментарима* се истиче како је с овим издањем ширем кругу читалаца, коначно, доступан један од најзначајнијих српских писаца прве половине 19. века. Писац који

је био од великог утицаја на филолошке, песничке и културноисторијске процесе у српској традицији. Дата су и транскриптивна решења, поменути су и коресподенти. На самом крају *Коменџара* налази се Соларићева биографија, засебна издања његових дела, преводи и списак његове литературе.

Пред читаоцима се налази једно изузетно штиво, успешно заокружено на неколико целина у којима се Соларићев рад посматра с различитих аспеката – посматра се Соларић као писац филолошких радова, песник, писац писама знаменитим личностима тог доба и др. Читаоцу ће бити занимљиво да сазна да је постојала личност која је претходила постављању Вукових основних постулата.

Весна Стојковић
Гимназија „Јован Јовановић Змај”
Нови Сад
Република Србија
vstojkovic97@gmail.com